УДК 336.2:339.5
JEL M42, F38
DOI 10.32782/2786-8273/2023-2-12

Рябчук О.Г.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу,
Державний податковий університет
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-8656-6720

Oksana Riabchuk
State Tax University

Салямон-Міхєєва К.Д.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу,
Державний податковий університет
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-8001-0468

Kateryna Saliamon-Mikhieieva
State Tax University

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МИТНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

CURRENT REALITIES AND PROSPECTS OF CUSTOMS AUDIT IN UKRAINE

Анотація. *Дослідження присвячене аналізу сучасних реалій та перспектив митного аудиту в Україні. Основною метою дослідження є детальний розгляд важливих аспектів митного аудиту в Україні в контексті євроінтеграції та військових дій, економічного і технологічного розвитку, з виокремленням ключових викликів та можливостей удосконалення. Дослідження базується на аналізі актуальних наукових джерел та сучасних публікацій, а також на використанні методів аналізу та синтезу для з'ясування суттєвих аспектів митного аудиту. Результати дослідження можуть слугувати основою для розробки та впровадження ефективних реформ у сфері митного аудиту в Україні. Практична реалізація запропонованих рекомендацій дозволить покращити якість процедур митного аудиту, забезпечити більшу відповідність міжнародним стандартам, сприятиме розвитку економіки та підвищенню прозорості в митному секторі.*

Ключові слова: *митний аудит, митний пост-аудит, митний контроль, державний фінансовий контроль, воєнний стан.*

Abstract. Introduction. *The study is devoted to the analysis of modern realities and prospects of customs audit in Ukraine. The current state of customs audit in Ukraine is characterized by numerous problems, a number of which were deepened as a result of the martial law. This created additional challenges for effective control and implementation of international standards, where the state reduced economic pressures, but created opportunities for abuses and corruption to develop. In view of the situation in Ukraine, the issue requires a detailed consideration of important aspects of customs activity in the context of European integration and military operations, highlighting key challenges and opportunities. The* ***purpose*** *of the article is a comprehensive analysis of modern realities and prospects of customs audit in Ukraine, taking into account military, political, technological and legislative factors. The research* ***methodology*** *is based on the analysis of current sources and literature, as well as on the use of analysis and synthesis methods to clarify the essential aspects of the customs audit.* ***Results.*** *In the course of the research, numerous problems in the field of customs audit were revealed, such as fiscal orientation, unbalanced tax policy, problems of determining the customs value, non-compliance of taxation with the EU, etc. At the same time, the research process also outlined prospects for overcoming these problems, in particular through a change in fiscal orientation, reforming tax policy, using digital technologies and ensuring adequate training of specialists. In particular, the introduction of digital technologies and the optimization of procedures also have the potential to contribute to the automation and improvement of the accuracy of customs audits. In addition, ensuring adequate training of qualified specialists in this field plays an important role in improving the quality of customs audit.* ***Conclusions.*** *There are significant prospects for overcoming problems in the field of customs audit. It is important to change the fiscal focus in favor of more effective control and compliance with customs regulations. Reforming the tax policy, improving the system for determining the customs value and harmonizing taxation with the EU will contribute to reducing discrepancies and simplifying procedures. In the conditions of war, the state has the opportunity to reduce the tax pressure on the economy by reducing the control function, but the task of the customs audit in this case is to make sure that these inputs do not lead to abuse and corruption. Thus, the results of the study can serve as a basis for the development and implementation of effective reforms in the field of customs audit in Ukraine. Practical implementation of the proposed recommendations will improve the quality of customs procedures, ensure greater compliance with international standards, contribute to the development of the economy and increase transparency in the customs sector.*

Keywords: *customs audit, customs post-audit, customs control, state financial control, martial law.*

Постановка проблеми. Сучасні реалії та перспективи митного аудиту в Україні на сьогоднішній день відображають важливі аспекти, пов'язані з впровадженням ефективних практик та реформ, спрямованих на покращення митної діяльності в контексті євроінтеграції та глобалізації. Митний аудит в Україні є необхідним інструментом для забезпечення прозорості, ефективності та відповідності митних процедур вимогам міжнародного співтовариства.

Проте, сучасний стан митного аудиту в Україні характеризується численними проблемами. Перш за

© Рябчук О.Г., Салямон-Міхєєва К.Д., 2023

все, домінування фіскальної спрямованості у митних практиках часто перешкоджає належному та ефективному митному контролю. Незбалансована податкова політика для маловартісних посилок ускладнює процеси митного оформлення та може призвести до недостатньої обробки даних. Проблеми визначення митної вартості та відсутність відповідності оподаткування з ЄС також потребують ретельного вирішення. Низка проблем у митному аудиті була поглиблена внаслідок військового стану. Це створило додаткові виклики для ефективного контролю та впровадження міжнародних стандартів, коли держава зменшила економічний тиск, однак виникли більші можливості для зловживань та корупції.

Незважаючи на ці виклики, існують перспективи для подолання цих проблем та покращення митного аудиту в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна тема митного аудиту в Україні привертає значну увагу в науковому середовищі, особливо в контексті її інтеграції в Європейський Союз. Гуцул І. звертає увагу на імплементацію зарубіжного досвіду в українські процеси митного контролю, підкреслюючи важливість адаптації досвіду зарубіжних країн для української реальності [1]. Вивчення проблемних аспектів та напрямів удосконалення митного пост-аудиту в Україні проводили Бортнікова М. та Чиркова Ю. Вони акцентують увагу на необхідності системних змін для забезпечення ефективності цього контролю [2]. Степаненко С. також долучається до дискусії, намагаючись виявити шляхи удосконалення митного контролю та переміщення товарів через митний кордон України. Він звертає увагу на стратегічні аспекти та необхідність відповідності міжнародним стандартам [3]. Інтерес до теми підтримує і Алішаускас В., який аналізує перспективи інтеграції України в митну систему ЄС у 2023 році [4]. Згідно з баченям Пероганич Ю., актуальним є питання про те, яка реформа потрібна українській митниці для адаптації до сучасних умов [5]. Вдовіна Г. розглядає проблеми та перспективи митного контролю, зокрема, недоліки в існуючих механізмах та можливі шляхи їх вирішення [6]. У контексті зарубіжного досвіду, Харкавий М. пропонує розглянути митний пост-аудит як складову частину глобальної системи фінансового контролю [7].

Фальковський А. та Єршов Д. розглядають митний пост-аудит як інструмент для пришвидшення міжнародного товарообігу та введення нової концепції партнерських відносин між митницею та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності [9]. Батанова Л. та Шереметинська О. з Кравцем Ю. акцентують увагу на конкретних проблемних аспектах митного пост-аудиту в Україні, серед яких слабкі механізми взаємодії між сторонами процесу [10; 11].

Загалом, публікації свідчить про складність та багатогранність теми митного аудиту в Україні, акцентуючи на важливості системних реформ та необхідності адаптації до міжнародних стандартів.

Недостатньо вивчені питання включають: вплив війни на митний аудит, роль технологічних інновацій в оптимізації процесу, психологічні аспекти взаємодії між учасниками, соціальну відповідальність, ступінь гармонізації національного законодавства з міжнародними нормами.

Мета статті – комплексний аналіз сучасних реалій та перспектив митного аудиту в Україні з урахуванням військових, політичних, технологічних та законодавчих факторів. Це передбачає вивчення впливу цих факторів на якість митного аудиту, ідентифікацію основних проблем та визначення потенційних шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прискорення євроінтеграційних процесів в Україні та зростання торгівлі з європейськими країнами ставлять перед нашою країною завдання знаходження постійних шляхів для більш ефективної організації митної діяльності. Це також підвищує рівень національної та зовнішньоекономічної безпеки України, що особливо актуально в умовах війни. Успішність процесів інтеграції України в світовий економічний простір великою мірою визначається якістю її митної політики [11]. Митне регулювання повинно гармонійно поєднувати виконання фіскальних функцій із забезпеченням конкурентоспроможності національної економіки в умовах сучасної глобалізації. У цьому аспекті вагоме значення має митний аудит, оскільки світовий досвід переконливо доводить, що саме він є однією з найбільш розповсюджених форм митного контролю у світі. На конференції ООН з торгівлі та розвитку ЮНКТАД визнано митний аудит («post-clearance audit») найефективнішою формою митного контролю, і його питома вага повинна становити 80–90% [6]. Відтак, митний аудит є ключовим інструментом для забезпечення дотримання митного законодавства та оптимізації митних операцій.

Сутність митного аудиту полягає у проведенні ретельного аналізу митних операцій та документації, що стосуються переміщення товарів через кордони країни. Цей процес включає попередній аудит та пост-аудит. Головна мета митного пост-аудиту полягає у виявленні можливих порушень чинного митного законодавства, що можуть виникнути після проведення митного оформлення товарів та їх випуску у вільний обіг [3; 11].

Основне завдання митного аудиту в Україні полягає у здійсненні контролю за імпортом після випуску товарів у вільний обіг, нагляд за використанням пільгових режимів, перевірку внутрішніх процедур та систем реєстрації даних, пов'язаних з експортом та імпортом товарів, а також попередній аудит для надання економічним операторам права використовувати спрощені процедури та режими [7]. Загалом ці завдання забезпечують ефективний контроль, відповідність митним правилам та сприяють розвитку зовнішньоекономічних відносин.

Всесвітня митна організація визнає значущість митного пост-аудиту і розробила методичні рекомендації, які дають країнам-членам покрокову інструкцію для впровадження такого контролю. Ці рекомендації включають критерії ризику, інструменти для перевірки та аналізу результатів [3].

Зокрема, митний пост-аудит як форму митного контролю було впроваджено в Україні згідно з Кіотською конвенцією 1973 року, що набула чинності для України в 2011 році.

Всесвітня митна організація визначає митний пост-аудит як структурований аналіз комерційних систем, контрактів, звітів і фізичних запасів, щоб поліпшити відповідність технічним стандартам [4, с. 70].

В умовах війни митна служба України стикається з рядом специфічних викликів, що вимагають суттєвого

перегляду традиційних методів роботи. Основний акцент робиться на пошуку балансу між контролем і сприянням міжнародній торгівлі. Це означає, що в умовах воєнного стану недостатньо лише зосереджуватися на обмежувальних мірах; важливо також підтримувати економічну активність, необхідну для стабільності країни [12].

Ключова ініціатива – це підвищення безпекових функцій митниці. Це є логічним, оскільки в умовах війни ризик незаконного переміщення зброї та інших небезпечних товарів через кордон різко зростає. Планується, що Держмитслужба може отримати статус правоохоронного органу, що забезпечить їй більші повноваження у цьому контексті. Однак, попри безпекову функцію, ключовими функціями митниці є фіскальна, економічна та контролююча.

В умовах воєнного стану митний аудит в Україні пройшов ряд змін, адаптуючись до нових обставин та викликів. Ці зміни вплинули на ключові аспекти роботи митних органів, в тому числі на проведення документальних перевірок, взаємодію з іншими державними інституціями, а також на збір митних платежів. Розглянемо найбільш значущі зміни, що відбулися за 2022 та 2023 роки.

Митний безвіз. В умовах воєнного стану в Україні важливим кроком стало впровадження так званого «митного безвізу», який включає в себе нову комп'ютеризовану транзитну систему (NCTS). Система стала інструментом для ефективного керування митними процесами, навіть, ускладненими військовими діями. Приєднання до Конвенції про загальний транзит також спростило міжнародні митні операції та забезпечило додаткову прозорість [4].

Гармонізація митного законодавства. Внесення змін до Митного кодексу України є іншим важливим досягненням, яке забезпечує виконання близько 30% зобов'язань України в рамках Угоди про асоціацію з ЄС. Ці зміни підготовлені спільно з спеціалістами Держмитслужби, Мінфіну, а також Командами підтримки реформ (RST) митної служби та Мінфіну. За оцінками міжнародних експертів, ці зміни сприятимуть гармонізації національного законодавства з Митним кодексом Євросоюзу [4].

Призупинення документальних перевірок. Згідно з законодавством, документальні перевірки на період дії воєнного стану офіційно призупинено. Це обмежило можливості митних органів у виявленні та притягненні до відповідальності потенційних порушників [12], однак посилило військове забезпечення та економічні процеси.

Зупинення строків давності. Під час воєнного стану строки давності, згідно з податковим законодавством, також зупинені. У результаті, період воєнного стану не враховується у розрахунках строків для встановлення податкової відповідальності, що також стало поштовхом для посилання економічних процесів та логістики в сфері військового забезпечення.

Міжнародна співпраця. Великий відсоток виявлених порушень базується на інформації від іноземних державних органів, підкреслюючи важливість міжнародної співпраці в цей час [12].

Ці факти свідчать, що митний аудит в Україні в умовах воєнного стану знаходиться в особливому режимі, який намагається збалансувати між необхідністю контролю і викликами, що виникли через надзвичайну ситуацію. Попри зміни в регулювання діяльності митниці та у митному аудиті, сфера не усунула низку проблем, які були актуальними в довоєнний час.

Аналіз наукових публікацій дозволив виявити низку проблем, що визначають сучасні реалії митного аудиту. Розглянемо деякі з них.

1. Фіскальна направленість митних органів. Однією з найбільших проблем в митному аудиті в Україні є домінування фіскальної направленості. Це означає, що основна увага митних органів зосереджена на зборі податків, в той час, як інші аспекти, такі як контроль безпеки та зовнішньоекономічна діяльність, часто залишаються без належної уваги [6].

2. Незважені податкові норми для маловартісних посилок. Податкова політика України стосовно маловартісних посилок вкрай незважена. Наприклад, податок справляється не з повної вартості посилки, якщо її вартість перевищує 150 євро, а лише з різниці між повною вартістю і 150 євро. Така система не тільки не відповідає міжнародним стандартам, але і породжує абсурдні ситуації. Наприклад, з товару вартістю 155 євро буде стягнуто лише 1 євро податку [5].

3. Визначення митної вартості. Проблема правильного визначення митної вартості в Україні є дуже актуальною. Це виражається у зростанні кількості судових спорів з цього питання. Специфіка проблеми полягає не стільки у відсутності повноважень митних органів порівнювати заявлену митну вартість з реальними витратами, скільки у недосконалості існуючих механізмів для цього. Обмеження фінансового, організаційного та кадрового характеру перешкоджають ефективній реалізації цих інструментів [6].

4. Неузгодженість оподаткування електронної торгівлі з ЄС. З 1 липня 2021 року в Європейському Союзі діє нова система оподаткування електронної торгівлі, яка вимагає оподаткування всіх товарів, що продаються онлайн і імпортуються з-за меж ЄС, незалежно від їхньої ціни. У контексті України ця зміна створює низку проблем, особливо, якщо врахувати, що країна підвищила ліміт вартості товарів у посилках для звільнення від оподаткування [5].

5. Процедурні та організаційні питання. Серйозними перешкодами на шляху ефективного митного аудиту в Україні є ряд процедурних та організаційних проблем. Наприклад, існують значні організаційні, фінансові та кадрові обмеження, які перешкоджають реалізації контрольних інструментів і спричиняють низьку ефективність системи [6].

6. Проблема обґрунтованих підозр. Під час митного аудиту виникає проблема, коли товари спочатку пропускаються через кордон і проходять митне оформлення, а потім їх перевіряють через підозру у заниженні вартості. Для вирішення цього, важливо дотримуватися концепції «обґрунтованої підозри». Згідно з нею, митний орган має надати обґрунтовані факти, які підтверджують порушення митних правил підприємством [8].

7. Нелегальна діяльність та контрабанда. Особливу увагу в системі митного аудиту в Україні заслуговує проблема нелегальної діяльності та контрабанди. Існує низка випадків, коли товари пропускаються через митну територію з незаконним звільненням від митного контролю, і це серйозно підриває ефективність всієї системи [6].

8. Проблема цифровізації. В умовах глобалізації та цифровізації, митний аудит в Україні стикається з

Таблиця 1

Проблеми митного аудиту та напрями їх вирішення

Проблема	Можливе вирішення
Фіскальна орієнтація митних органів	Збільшити акцент на ефективності митного аудиту, дотриманні митних норм замість фіскальної орієнтації
Незбалансовані податкові ставки для малоцінних посилок	Перегляд та реформа податкової політики, забезпечення відповідності міжнародним стандартам
Неефективне визначення митної вартості	Розробка прозорих та зрозумілих процедур для визначення митної вартості товарів з використанням сучасних методів
Несумісність оподаткування електронної комерції з вимогами ЄС	Узгодження системи оподаткування електронної торгівлі з новими вимогами ЄС
Процедурні та організаційні проблеми	Перегляд та оптимізація процедур митного аудиту, впровадження сучасних інформаційних технологій, забезпечення координації між відповідними органами
Проблема запобігання недобросовісним практикам	Впровадження ефективної системи для перевірки та виявлення можливих порушень
Незаконні види діяльності та контрабанда	Посилення контролю та покращення механізмів для виявлення та припинення незаконних видів діяльності, що забезпечить високу ефективність митного аудиту

Джерело: розроблено авторами

новими викликами. Є необхідність адаптувати національне митне законодавство до стандартів Європейського Союзу. Ці виклики потребують глибокого перегляду і актуалізації національних норм та процедур [6].

9. Недостатня кількість кваліфікованих фахівців, здатних виконувати митний аудит. Це пояснюється відсутністю в Україні відповідної освіти та практичного досвіду для набуття достатньої компетентності цими працівниками, а також неможливістю залучення фахівців із суміжних галузей через відсутність законодавчої підтримки. Ця проблема ускладнює забезпечення ефективного митного контролю та веде до можливих порушень у митних операціях [2].

Систематизуємо основні проблеми митного аудиту та визначимо ключові напрями їх вирішення (табл. 1).

Перспективи митного аудиту в Україні більшою мірою направлені на вирішення інтеграційних процесів. Сучасні процедури митного контролю надбудовані на використанні цифрових технологій як основного інструмента. Світовий розвиток ставить перед аудиторами нові виклики у спрощенні митних процедур для здійснення міжнародних торговельних операцій. Для цього впроваджуються електронні інформаційні системи, які є функціонально сумісними між різними країнами та забезпечують доступність, безпеку, об'єднаність та контроль. Використання цифрових рішень дозволяє не лише ефективно працювати в сучасному глобалізованому світі, але й раціонально використовувати час та ресурси, що призводить до збільшення прибутковості [1, с. 7].

Розвиток пост-митного контролю допоможе прискорити митні процедури та сприятиме інтеграції економіки України в європейське співтовариство. Для цього рекомендованим є :

– залучення аудиторських фірм. Для здійснення пост-митного контролю можна використовувати послуги аудиторських фірм, що сприятиме обґрунтованості та ефективності процесу;

– зміни до законодавства. Необхідно внести зміни до законів та нормативних актів, щоб чітко визначити функції пост-митного контролю;

– розробка методичного забезпечення. Необхідно розробити методичні вказівки та стратегії для проведення пост-митного контролю;

– спрощені прикордонні процедури. Розробка спрощених процедур на кордоні сприятиме прискоренню митного оформлення.

Висновки. Сучасні реалії та перспективи митного аудиту в Україні відображають важливі аспекти, пов'язані з впровадженням ефективних практик та реформ для покращення митної діяльності в контексті євроінтеграції та глобалізації. Україна стикається з численними проблемами у сфері митного аудиту, включаючи домінування фіскальної спрямованості, незбалансовану податкову політику, проблеми визначення митної вартості, відсутність відповідності оподаткування нормам ЄС та іншими проблеми, в тому числі тими, що викликані війною.

Однак, існують перспективи для подолання цих викликів. Перш за все, важливою є зміна фіскальної спрямованості контролю на користь підвищення його якості, ефективності та дотримання митних норм. Реформування податкової політики, вдосконалення системи визначення митної вартості та гармонізація оподаткування з правилами ЄС сприятимуть зменшенню невідповідностей та спрощенню митних процедур.

Запровадження цифрових технологій та оптимізація контрольних процедур також повинні сприяти покращенню ефективності митного аудиту. Крім того, забезпечення підготовки кваліфікованих фахівців у цій галузі відіграє важливу роль у підвищенні якості митного аудиту. Це може бути досягнуто через впровадження та розвиток спеціалізованих освітньо-професійних програм.

Також, в умовах війни, держава має можливість зменшити тиск на економіку через послаблення контролюючої функції, однак завдання митного аудиту в цьому випадку – переконатися, що таке нововведення не призведе до зловживань та корупції.

Таким чином, сучасні реалії та перспективи митного аудиту в Україні свідчать, що необхідно впроваджувати системні реформи, орієнтовані на покращення ефективності, прозорості та відповідності митних процедур міжнародним стандартам. Вирішення проблем митного аудиту відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку України в умовах євроінтеграції та економічного відновлення після війни.

Бібліографічний список:

1. Гуцул І. Імплементація досвіду зарубіжних країн в українську практику митного контролю. *Економіка та суспільство.* 2021. № 28. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-47
2. Бортнікова М., Чиркова Ю. Митний пост-аудит в Україні: проблемні аспекти та напрями удосконалення. *Економіка та суспільство.* 2022. № 44. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-55 (дата звернення: 20.08.2023).
3. Степаненко С.В. Напрями удосконалення митного контролю та переміщення товарів через митний кордон України. *Актуальні проблеми політики.* 2023. Вип. 71. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/71_2023/7.pdf (дата звернення: 20.08.2023).
4. Алішаускас В. Вступаючи у 2023 рік: підсумки та перспективи інтеграції України до митної системи ЄС. 2023. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3654027-vstupauci-u-2023-rik-pidsumki-ta-perspektivi-integracii-ukraini-do-mitnoi-sistemi-es.html (дата звернення: 20.08.2023).
5. Пероганич Ю. Яка реформа потрібна митниці. 2023. URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/31/700690/ (дата звернення: 20.08.2023).
6. Вдовіна Г. Проблеми та перспективи здійснення митного контролю в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* Одеса : ОНЕУ. 2020. № 1-2 (274-275), С. 80–92.
7. Харкавий М. Митний пост-аудит: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Світ фінансів.* № 3. 2013. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12110/1/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%9C..pdf (дата звернення: 27.08.2023).
8. Качмар О. Митні перевірки: митний пост-аудит та концепція «обґрунтованої підозри». 2021. URL: https://vkp.ua/publication/mitni-perevirki-mitniy-post-audit-ta-kontseptsiya-obgruntovanoyi-pidozri (дата звернення: 27.08.2023).
9. Фальковський А.О., Єршов Д.А. Митний пост-аудит як інструмент пришвидшення міжнародного товарообігу та переходу до якісно нової концепції партнерських відносин «Митниця – суб'єкти ЗЕД». *LEX PORTUS* № 4(18). 2019. URL: https://lexportus.net.ua/vipusk-4-2019/falkovskyi_a_o_yershov_d_a_mytnyi_post_audyt_yak_instrument_pryshvydshennia_mizhnarodnoho_tovaroobihu_ta_perekhodu_do_yakisno_novoi_kontseptsii_partnerskykh_vidnosyn_mytnytsia_subiekty_zed.pdf (дата звернення: 29.08.2023).
10. Батанова Л.О. Митний пост-аудит в Україні та проблемні аспекти його здійснення в сучасних умовах. 2016. URL: https://lexportus.net.ua/vipusk-1-2016/batanova.pdf (дата звернення: 20.06.2023).
11. Шереметинська О.В., Кравець Ю.Т. Особливості проведення митного пост-аудиту в Україні. *Ефективна економіка.* 2016. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4829 (дата звернення: 25.08.2023).
12. Митний аудит в умовах воєнного стану. 2023. URL: https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/mitnii-audit-v-umovakh-voiennogo-stanu-948 (дата звернення: 28.08.2023).

References:

1. Hutsul I. (2021) Implementatsiya dosvidu zarubizhnykh krain v ukrainsku praktyku mytnoho kontrolyu [Implementation of the experience of foreign countries into Ukrainian customs control practice]. *Ekonomika ta suspil'stvo – Economy and society,* no. (28). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-47
2. Bortnikova M. & Chyrkova Y. (2022) Mytnyi post-audyit v Ukraini: problemni aspekty ta napryamy udoskonalennia [Customs post-audit in Ukraine: Problematic aspects and directions for improvement]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society,* no. (44). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-55
3. Stepanenko S.V. (2023) Napryamy udoskonalennia mytnoho kontrolyu ta peremishchennia tovariv cherez mytnyi kordon Ukrainy [Directions for improving customs control and the movement of goods across the customs border of Ukraine]. *Aktualni problemy polityky – Actual problems of politics*, vol. 71. Available at: http://app.nuoua.od.ua/archive/71_2023/7.pdf
4. Alishauskas V. (2023) *Vstupayuchi u 2023 rik: pidsumky ta perspektyvy intehratsii Ukrainy do mytnoi systemy ES* [Entering 2023: Summary and prospects of Ukraine's integration into the EU customs system]. Available at: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3654027-vstupauci-u-2023-rik-pidsumki-ta-perspektivi-integracii-ukraini-do-mitnoi-sistemi-es.html
5. Perohanich Y. (2023) *Yaka reforma potribna mytnytsi* [What kind of reform is needed for the customs service]. Available at: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/31/700690/
6. Vdovina H. (2020) Problemy ta perspektyvy zdiisnennia mytnoho kontrolyu v Ukraini [Problems and prospects of customs control in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of Odesa National Economic University,* no. 1-2(274-275), pp. 80–92.
7. Harkaviy M. (2013) Mytnyi post-audyit: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniana praktyka [Customs post-audit: foreign experience and domestic practice]. *Svit finansiv – The world of finance*, no. 3 Available at: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/12110/1/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%9C..pdf
8. Kachmar O. (2021) *Mytni perevirky: mytnyi post-audyit ta kontseptsiya "obgruntovanoyi pidozri"* [Customs checks: customs post-audit and the concept of "reasonable suspicion"]. Available at: https://vkp.ua/publication/mitni-perevirki-mitniy-post-audit-ta-kontseptsiya-obgruntovanoyi-pidozri
9. Falkovskyi A. O. & Yershov D. A. (2019) Mytnyi post-audit yak instrument pryshvydshennia mizhnarodnoho tovaroobihu ta perekhodu do yakisno novoi kontseptsii partners'kykh vidnosyn "Mytnytsia – sub'iekty ZED". [Customs post-audit as a tool for accelerating international trade and transitioning to a qualitatively new concept of partnership relations "Customs – subjects of foreign economic activity"]. *LEX PORTUS*, no. 4(18). Available at: https://lexportus.net.ua/vipusk-4-2019/falkovskyi_a_o_yershov_d_a_mytnyi_post_audyt_yak_instrument_pryshvydshennia_mizhnarodnoho_tovaroobihu_ta_perekhodu_do_yakisno_novoi_kontseptsii_partnerskykh_vidnosyn_mytnytsia_subiekty_zed.pdf (accessed June 20, 2023).
10. Batanova L. O. (2016) Mytnyi post-audyit v Ukraini ta problemni aspekty yoho zdiisnennia v suchasnykh umovakh [Customs post-audit in Ukraine and problematic aspects of its implementation under current conditions]. Available at: https://lexportus.net.ua/vipusk-1-2016/batanova.pdf (accessed June 20, 2023).
11. Sheremetynska O. V. & Kravets Y. T. (2016) Osoblyvosti provedennia mytnoho post-audyitu v Ukraini [Features of conducting customs post-audit in Ukraine]. *Efektyvna ekonomika – Efficient economy,* no. 3. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4829
12. Mytnyi audyt v umovakh voiennoho stanu (2023) [Customs audit in conditions of martial law]. Available at: https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/mitnii-audit-v-umovakh-voiennogo-stanu-948

Стаття надійшла до редакції 11.09.2023